

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 7.

Måndagen den 24 januari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 21, med förslag till lag om upphävande av patronatsrätt m. m.;

nr 25, med förslag till lag om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm;

nr 32, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 9 §§ i lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken;

nr 29, angående befrielse för förre extra ordinarie stationskarlen vid statens järnvägar J. G. Lundkvist från viss skadeståndsskyldighet;

nr 30, angående tillstånd för postexpeditören Anna Marin att övergå på den från och med den 1 juli 1920 gällande avlönings- och pensionsstat för postverket;

nr 33, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 31, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst m. m.;

nr 34, angående restitution av erlagd tull för två av svenska röda korset införda ångdesinfektionsapparater; och

nr 35, angående användande av överskott i Djursgårdskassan till säkerställande under år 1922 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 7.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

- nr 62, av herr *Bäckström*;
- nr 63, av herr *Söderberg*; och
- nr 64, av herr *Hage*;

till bevillningsutskottet motionen nr 65, av herr *Hage*;

till konstitutionsutskottet motionerna:

- nr 66, av herr *Hage*;
- nr 67 och 68, av herr *Andersson* i Igelboda; samt
- nr 69, av herrar *Alexandersson* och *Hansson* i Gårda;

till statsutskottet motionerna:

- nr 70, av herr *Holmgren m. fl.*;
- nr 71, av herrar *Holmgren* och *Kloo*;
- nr 72, av herr *Lindman m. fl.*;
- nr 73 och 74, av herr *Norman m. fl.*;
- nr 75, av herr *Lindman m. fl.*;
- nr 76, av herr *Lübeck*;
- nr 77, av herrar *Waldén* och *Billqvist*;
- nr 78, av herr *Nilsson* i Antnäs *m. fl.*; samt
- nr 79 och 80, av herr *Starbäck*.

Vid nu skedd föredragning av motionerna nr 81 och 82 av herr *Block m. fl.* remitterades desamma i vad de avsåge jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter överlämnades

till statsutskottet motionerna:

- nr 83, av herr *Block m. fl.*;
- nr 84, av herrar *Block* och *Söderhielm*;
- nr 85—87, av herr *Vennerström*;
- nr 88, av herr *Gustafson* i Stockholm;
- nr 89, av herr *Johanson* i Stockholm;
- nr 90, av herr *Carlsson-Frosterud*;
- nr 91 och 92, av herr *Hage m. fl.*;
- nr 93, av herr *Pettersson* i Södertälje *m. fl.*; och
- nr 94, av herr *Thore m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 95, av herr *Thore m. fl.*;
- nr 96, av herr *Norman m. fl.*;
- nr 97, av herr *Persson* i Fritorp *m. fl.*; och
- nr 98, av herr *Bengtsson* i Norup;

till konstitutionsutskottet motionen nr 99, av herr *Gustafson* i Stockholm;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 100 och 101, av herr *Sköld*;
- nr 102, av herr *Winkler m. fl.*;
- nr 103 och 104, av herr *Nylander*; och
- nr 105, av herr *Larsson* i Jonsjö; samt

till bankoutskottet motionerna:

- nr 106, av herr *Hederstierna*;
- nr 107, av herr *Uddenberg m. fl.*;
- nr 108, av herr *Lübeck*;
- nr 109, av herrar *Hedvall* och *Sjöström*;
- nr 110, av herr *Waldén m. fl.*;
- nr 111, av herr *Höglund*;
- nr 112, av herr *Björklund*;
- nr 113, av herr *Månsson* i Hagaström;
- nr 114, av herr *Pettersson* i Södertälje;
- nr 115, av herr *Leander m. fl.*; och
- nr 116, av herr *Larsson* i Kroken.

Vidare föredrogs motionen nr 117, av herr *Lindman m. fl.*, om upphävande eller suspension av lagen om arbetstidens begränsning; och begärdes ordet därvid av

Vid remiss
av motionen
nr 117.

Herr *Branting*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har ej kunnat underlåta att vid remissen av denna motion ifrån högerns partiledare yttra några ord både med anledning av densamma och av den allmänna tendens, som framträder i alltför många av den massa motioner, som vi nu stå i begrepp att remittera.

Det är ju så, att den fråga, som här blivit bragt på tal av herr *Lindman*, är väl bekant för riksdagen. Den behandlades senast en del i remissdebatten. Det lämnades därvid det beskedet ifrån regeringsbanken, att man är sysselsatt med att undersöka, huruvida uti vissa detaljer någon jämkning kan med fog och med skäl böra företagas beträffande denna lagstiftning, vilken icke har definitiv utan provisorisk karaktär. Men å andra sidan framhölls också med eftertryck, att själva lagens grundtanke bör icke få rubbas. Jag tror, att uti de orden ligger ett så klart verklighetssinne för de känslor, som röra sig bland de stora massor, som drivit fram genom trettioårigt arbete denna lag, att det hade verkligen bort även på de håll, där man ställer sig mest fientlig mot densamma, väcka en smula betänksamhet mot att nu åter gå till attack mot denna lag.

Den tidpunkt, som man har valt för denna attack, är så olämplig, som på något sätt kan tänkas. Vi alla känna, att arbetslösheten griper omkring sig mer och mer, att vi nästan dagligen se nya skaror av arbetare stötas ut i arbetslöshet. Är det då rim och

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

reson i att samtidigt som på de håll, där man vill vara tillmötesgående mot dessa arbetare och behålla dem i det längsta trots svårigheten och man där väljer utvägen att ytterligare *förkorta* arbetstiden och låta dem arbeta blott vissa dagar i veckan, man skall samtidigt försöka riva upp det skydd mot för lång arbetstid, som finns i denna lag? Och man vill försöka inbilla det svenska folket, att något gott kan komma av att driva fram på detta sätt en *förlängd* arbetstid mitt under sådana omständigheter!

Redan i och för sig skulle sålunda denna motion sannerligen fullt motivera, att man beledsagade densamma på dess väg till utskottet med en bestämd protest mot ett så blint förfarande som detta försök att driva fram de synpunkter, som i denna motion framföras. Om den nu stode ensam, kunde man emellertid åtminstone förstå, att envetenheten fortsattes och att man ville även vid denna riksdag, när man återkommit dit med något ökade leder, taga upp debatterna från fjolåret. Men förhållandet är ju det, att den är ingalunda enstaka i sin art. Den är icke någon ensam stormsvala, som förebådar, att här äro krafter i rörelse, som gärna skulle vilja riva upp det arbete, som har utförts under det senaste tidsskedet av demokratiska reformer, som vårt land har genomgått. Utan den är att se såsom ett led i ett systematiskt angrepp mot arbetarklassens intressen på ett sätt som aldrig förut, så långt jag minns tillbaka, man kan säga ha varit fallet i den svenska riksdagen.

Man vänder sig i en hel rad av motioner — utgående från olika borgerliga partier, naturligtvis i främsta rummet från högern — med samma syftning gentemot arbetarklassens vinster under den senaste tiden, försöker driva ner och trycka tillbaka denna klass i en svagare ställning, än vad den lyckats komma upp till, och tränga den åter till försvarsåtgärder och även till att tänka på att sannerligen det icke är från dess sida, som här sker något anfall mot samhället, utan det är i stället så, att från dem som kalla sig samhällsbevarande, utgå nu försök att förhindra arbetarklassens fortsatta utveckling, rubba vad den redan har erhållit och uppnått.

Vi sågo redan för några dagar sedan motioner, som då remitterades och som åsyfta visserligen icke att direkt förhindra de grundlagsändringar, vilka nu skola antagas definitivt, men som i alla fall vilja, i samma ögonblick som dessa grundlagsändringar, denna demokratisering av det svenska samhället skall godkännas och bli definitiv, försöka åter igen riva upp dessa gamla strider om medborgarrätten, försöka föra den svenska arbetarklassen tillbaka till dessa samma strider, som den har genomkämpat, och som vi trodde nu voro avskrivna med erkännandet av den fulla medborgarrätten för man och kvinna. Dessa försök att återinföra skattestreet, såsom man här föreslagit i olika motioner, äro ett tecken på, hur man tror sig på sina håll kunna vädra morgonluft för reaktionen. Och således bör å andra sidan detta för den svenska arbetarklassen bliva ett giv akt, att här duger det icke att vara likgiltig och säker, i förväntan att allt går sin jämna gång framåt, utan här har man för sig en aggressiv höger, resande ett motstånd,

som kommer att göra sig gällande så långt möjligt gentemot vad som ligger arbetarklassen om hjärtat.

Det är icke blott dessa motioner, som peka i sådan riktning. Vi ha en rad andra motioner, som remitteras i dag och som gå ut på att mitt i denna bekymmersamma och mörka tid taga upp ett bland de svåraste och ömtåligaste sociala problem man över huvud taget har i det nuvarande samhället, nämligen frågan om ny strejklagstiftning. Alla dessa olika motioner äro mer eller mindre direkt, mer eller mindre försiktigt, men i alla fall allesamman riktade mot ett arbetarklassens vapen, som den begagnar för att kunna tillvarata sina intressen, när andra vapen icke längre finnas. Det skall icke falla mig in att här i detta ögonblick gå närmare in på den frågan, så mycket mer som det ju ännu icke varit möjligt att taga närmare del av dessa motioner, vilka nog gå efter tämligen olika linjer, men som allesammans i alla fall vilja göra gällande, att arbetarklassens rätt att begagna sitt strejkvapen skall inskränkas. Och det vill man försöka genomföra just under en sådan tid som den nuvarande, samtidigt med att arbetslösheten tränger på, samtidigt som man ser, huru från arbetsgivargrupperns sida, de mest inflytelserika och mäktiga sådana sida sättes igång en aktion för att väsentligt pressa ned arbetarnas löner återigen, sedan de kommit upp ett stycke, och således lägga på arbetarklassens axlar ensamma bördan av den bekymmersamma tid, som industrien genomgår. Efter sedan arbetarna under lång tid icke kunde följa med i prisuppskrivningen, icke förmådde höja sina löner på något sätt i nivå med prisstegringen, ha de så småningom lyckats komma upp inom vidsträckta områden till en bättre löneställning. Men så snart det nu åter börjar minska med vinsterna, då blir det över arbetarna i första hand det skall gå ut. De stora vinster, som industrien har inhöstat under den gångna tiden, äro icke längre tillgängliga. De äro utdelade. De äro försvunna. De finnas icke längre nu. Utan det blir arbetarna, som skola betala med lönesänkningar de svåra tider, som nu förestå.

Motsvarande strävanden märker man även på andra områden. Den betydelsefulla och för vårt folks framtid så ofantligt avgörande reform, som genomförts genom den nya undervisningsplanen för folkskolorna, vill man också komma till livs genom en massmotion från högerhåll. Man vill försöka återföra ställningen till att det skall vara en längre undervisningstid i s. k. kristendom, och man vill, att därvid också skall återinföras den gamla katekesundervisningen, gentemot vilken denna nya reform lämnar möjlighet till att komma till en mera modern undervisning. Detta är ett tecken, som går i precis samma riktning som de andra. Den kulturella reaktionen går hand i hand med den sociala. Man försöker även på detta område göra gällande, att nu ha vi fått nog av reformer. Nu är den rätta och behagliga tiden att vända tillbaka.

På det ekonomiska området är det ju för övrigt även en massa andra motioner, som peka i samma riktning. En hel rad av tullförhöjningar begäras nu i motioner från den ene och den andre. Somliga

*Vid remiss
av motionen
nr 117.*

(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

vilja, att nästan hela industrien över en bank skall »räddas», som det heter, genom tullförhöjningar, och samtidigt begär man från andra grupper höjning av livsmedelstullarna. Man vill således, samtidigt med att man vill pressa ned arbetslönerna, slå vakt om de höga priserna och höga livsmedelskostnaderna. Det kan icke få regleras på sådant sätt, att priserna gå ned och därefter följa lönerna, utan man skall pressa ned lönerna och hålla priserna uppe till förmån för de besittande klasserna.

Detta är en situation, som verkligen manar till en bestämd protest från dem, vilkas uppgift det är att i svenska riksdagen tillvarata det arbetande folkets intressen och, därigenom att man gör det, också på samma gång hela folkets sanna och verkliga intresse. Det är sannerligen skäl att fråga sig, huruvida Sveriges arbetare ha genom sin hållning under de nuvarande svåra och bekymmersamma tiderna liksom förut kunnat på minsta sätt utmana en sådan störtflod av reaktionära åtgärder som den, vilken väller fram i denna nu så vilt skummande motionsflod. Jag tror, att var och en, som opartiskt ser på förhållandena i vårt land och också kastat en blick över förhållandena ute, måste säga sig, att Sveriges arbetarklass har med sällsynt förmåga av lugn besinning passerat svåra tider och därigenom visat sin mogenhet och sin solidaritet med det samhälle, dit den hör. Den har därigenom också gjort allt möjligt för att företaga reaktionen förevändningar att komma arbetarklassens intressen till livs. Men det tycks, som den svenska reaktionen icke ens vill ha några sådana förevändningar, icke behöver några sådana förevändningar. Den går lika friskt på som reaktionen i en del länder, där det varit svårartade sociala konflikter och där kanske understundom delar av arbetarklassen gjort sig skyldiga till förlöpningar. Där har man då begagnat tillfället att vidtaga reaktionära åtgärder. Här har man icke velat vänta på något sådant. Här har det icke stått i utsikt att få något sådant. Då har man i alla fall velat slå till och begär, att man skall gå gentemot arbetarklassens intressen på det sätt, som här i en rad motioner ifrågasättes.

Det skulle väl dock vara något väl starkt, om resultatet av denna riksdags arbete på olika samhällsområden skulle bli, att militarismen går stärkt fram ur de beslut, som här fattas, att en ökning av militärbördorna lades på vårt folk, en ökning av de personliga bördorna och därjämte ökade ekonomiska bördor. Och detta samtidigt med att man genom tullar och genom alla slags inskränkande åtgärder ifråga om arbetarklassens rörelsefrihet utmanar dessa, vilka hittills sannerligen ha förhållit sig så, att de kunnat stå som ett mönster för en arbetarklass i bekymmersamma tider gentemot det samhälle, som icke giver denna arbetarklass vad den med rätta tillkommer. Jag kan icke annat än för min del uttala mitt livliga beklagande av och min livliga protest mot, att man på detta sätt från dessa s. k. samhällsbevarande håll rent av utmanar Sveriges arbetarklass. Det finnes icke möjlighet att begagna mildare uttryck, när man ser hela denna sammanfattning av motioner och framställningar, som kommit, allesammans riktande sig åt samma håll, och

som allesammans gå ut på att på olika områden riva ned vad som vunnits och skapa åter igen en ställning, där arbetarklassen känner sig stående i konflikt och kollision med det övriga samhället.

Det yttrades under remissdebatten av en vänstersocialistisk talare, att herr Lindman var en av de bästa agenterna han kände här i landet för den bolsjevikiska rörelsen. Och tyvärr är det så, att om högern fortsätter under sin nuvarande ledning på detta sätt och om andra borgerliga grupper sluta upp mer eller mindre vid dess sida i detta avseende, så är det ju uppenbart, att de stämmor måste vinna starkare genklang än de hittills gjort, vilka säga, att det tjänar ingenting till med de parlamentariska vägarna, att det tjänar ingenting till att gå fredligt och hyggligt fram, utan här måste det tagas i på annat sätt med hårdhandskarna. Vi ha från den svenska socialdemokratiens sida lyckats, över vad man kanske på många håll trott, hålla Sveriges arbetarklass samlad kring en besinningsfull men bestämd framstegspolitik, som kunnat på demokratiens vägar föra vårt folk framåt från den ena vinsten till den andra för de breda lagrens intressen. Men skall allt detta arbete rivas sönder och förstöras, därigenom att man från högerens sida och från andra borgerliga grupper icke förstår vikten och betydelsen av detta, utan tror sig kunna huru mycket som helst utmana arbetarna, ja, då är det klart att ingen makt i världen kan hindra, att till sist även i vårt land uppstår samma slags ytterligt våldsamma spänning mellan samhällsklasserna, som vi ha exempel på från så många andra länder. Vi önska det icke, men det vore sannerligen väl, om man toge sig en smula till vara på de håll, där man nu icke gör det, och undveke att i en brydsam och bekymmersam tid sända sådana utmaningar till Sveriges arbetarklass som exempelvis den motion, vilken nu går på remiss till sitt utskott.

Härpå anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Herr Branting inledde sitt anförande med att säga, att det går liksom en tendens genom alla de motioner, som framkommit från högerhåll och delvis även från annat håll, och att i denna tendens finnes någonting, som riktar sig mot en viss klass i samhället. Jag skulle snarare vilja säga, att det ligger en tendens i herr Brantings anförande, genom det sätt på vilket han behagade framställa dessa saker. Och den sammanfattning, som han gjorde om en hel mängd motioner, vilka icke för ögonblicket föreligga till remiss, då det ju nu endast är fråga om en av dem, visar, att herr Branting just därmed avsett skapa sig en plattform för ett yttrande med en viss tendens, nämligen ett yttrande, som är avsett att gå utöver denna kammars väggar. Man kan ju fråga sig, varför icke vid remitterandet av motioner eller kungl. propositioner de ärenden, som förekomma i resp. motioner och propositioner, skola kunna behandlas under remissen av var och en särskild. Vill man ha en sammanfattning på det sätt, som herr Branting här gjorde, hade därtill funnits ett utomordentligt tillfälle vid den stora remissdebatten häromdagen. Då

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

var även denna fråga på tal, som just nu föreligger till remiss, nämligen lagen om arbetstidens begränsning. Den fördes på tal då, och såvitt jag vet förekom icke något yttrande från herr Brantings sida vid det tillfället, oaktat detta tillfälle skulle varit synnerligen gynnsamt. Herr Branting yttrade just i sitt anförande, att statsministern vid det tillfället tog till orda och framhöll, att det här var fråga om att göra ändringar i lagen, och det framgick nästan av herr Brantings yttrande, att högern kunde ju lugna sig, tills den saken förelåg. Läser man emellertid denna motion, så finner man uppenbart, varför vi måst komma just nu med denna motion, som innebär hela lagens upphävande eller suspension. Det är därför, att när Kungl. Maj:ts proposition en gång kommer, som naturligt är att den skall göra, så inefattar den endast ändringar i den nu gällande lagen, och då är det icke tillfälle att motionera i en större utsträckning än vad Kungl. Maj:ts proposition innebär. Detta har varit skälet, varför motionen måst framkomma nu.

Men vad som förvånar mig är, att man skall få höra från ledaren för det stora socialdemokratiska partiet, att det här icke gäller någonting annat än fientlighet mot arbetarklassen. Nog vet jag, att, när man talar om detta, får man höra det talet, och man blir missförstådd. Man tror, att här är det icke fråga om någonting annat än fientlighet mot arbetarklassen. Man vill dem något ont. Herr Branting säger, att det gäller ett önskemål, som arbetarna i trettio år kämpat för och äntligen lyckats tillvinna sig. Nu skall den svarta reaktionen slå ned detta. Vad arbetarna vunnit skall nu tagas från dem. Jag ber då att få påpeka och en gång för alla göra klart, att det är icke någon fientlighet mot arbetarklassen. Det är, som jag hade tillfälle att yttra härom dagen, omtanke om vad Sveriges verkliga väl kräver. Och när dessa frågor framkomma vid denna tidpunkt, då arbetslöshet råder o. s. v., som herr Branting framhöll, så är det därför att just i denna tid framför alla andra fordras, att man tänker på vad som erfordras för det svenska samhällets bästa. Jag har vid ett tidigare tillfälle framhållit, vad arbetslösheten spelar för roll med avseende på denna sak. Den spelar icke den rollen, som herr Branting här velat göra gällande. Det är nämligen min bestämda tro och förvissning, att om icke någon ändring göres i detta fall, så att det blir tillfälle att kunna utsträcka arbetstiden och producera mera, så komma vi aldrig ur det eländiga tillstånd, i vilket vi nu befinna oss. Därför att om icke arbetstiden kan förlängas, så kan heller aldrig varorna framställas billigare, och resultatet av ett kvarstannande på denna ståndpunkt med den begränsade produktion, som är en följd av denna lag, blir icke någonting annat än ökade pris på varorna, minskad försäljning av varor och ytterligare ökad arbetslöshet.

Man har väl åtminstone, herr talman, rättighet att framställa saken sådan som den ter sig för en. Och när man tydligt och klart angiver, varför man har den uppfattningen, så har man också rättighet att bli trodd på sitt ord och att icke bli utsatt för beskyllning, att det man kommer med egentligen endast är fientlighet mot arbetarklassen, för såvitt icke den ärade talaren verkligen ville från den plats, som han

intager som en förgrundsmän i det socialdemokratiska partiet, gentemot vårt uttalade ord söka framställa saken för arbetarklassen så, som om det vore endast av ren fientlighet mot den, som dessa framställningar komma fram.

Jag skulle, herr talman, egentligen endast hålla mig till detta, d. v. s. den motion som nu föreligger till remiss. Men jag kan ju få säga ett ord för att ett ögonblick bemöta ett par av de saker, som herr Branting ytterligare talade om här. Han talade om att bland de tendenser, som han spårade i högerens uppträdande, fanns även den att förhindra de förestående grundlagsändringarna, om jag rätt uppfattade hans ord. Jag antecknade hans ord på det sättet, och jag ber om ursäkt, herr talman, om jag kanske missförstått hans ord något. Men min syn på tingen i detta fall — och vi behandlade ju saken härom dagen vid remissen av en annan motion — är den, att här föreligger icke något syfte att förhindra genomförandet av grundlagsändringarna. Men det måste vi väl ha rätt att förbehålla oss, att vi i framtiden icke behöva gå ifrån den åsikt, som vi tydligt och klart uttalade, när dessa grundlagsändringar antogs första gången, att villkoret om fullgjord skatteplikt för utövande av rösträtt bör bibehållas. Och jag vill säga det, att den dagen kommer nog ändå efter min uppfattning, då herrarna, som tro att skattestreckets borttagande skall bli en så utomordentligt välgörande reform, själva skola finna, att den kända icke var så bra. Men jag sade, att låt nu tiden verka och se vad den kommer att tala för ett språk, när verkningarna av reformen visat sig.

Jag skall förbigå ett par av de andra sakerna för att slutligen stanna vid en punkt, där herr Branting också något uppehöll sig, nämligen tullarna, och där han talade om den utomordentligt svåra ställning, som den arbetande klassen kommer i genom tullförhöjningar, som skola fördyra varorna. Jag skall icke mycket uttala mig om det. Jag vill endast säga, att min syn på dessa ting är så helt olika mot herr Brantings, men därför att man har en annan uppfattning om denna sak, så må man väl ha rättighet att diskutera den och framställa den så, som man uppfattar den utan att bli beskydd för arbetarfientlighet. Jag förmenar, att vart tar det vägen för oss alla och icke minst för den arbetande klassen, ifall i dessa tider med billig produktion i många länder fältet lägges fullkomligt öppet för utländska varor i vilken utsträckning som helst? Vad blir resultatet? Jo, det blir ruinerande för den ena industrien efter den andra. Det blir detta nödtvungna nedsättande av arbetet inom näringslivet vid den ena fabriken efter den andra. Och resultatet av detta blir minskad produktion, minskad arbetstillgång och till följd därav ökad arbetslöshet. Det är det resonemang, som är genomgående för oss, att man icke kan betvinga de ekonomiska förhållandena, utan att man verkligen har rättighet att i ett sådant fall som detta göra ett ingripande med åsättande av tullar. Skall man verkligen förfara på det sättet, att en industrigren, som sysselsätter kanske ett stort antal arbetare, icke förmår gentemot en hejdlös utländsk konkurrens hålla sig uppe? Skall man icke då försöka skydda den för att därigenom giva

Vid remiss
av motionen
nr 117
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

den tillfälle att fortsätta det arbete, som utövas av ett stort antal arbetare inom den industrien?

Nog må det väl, herr talman, vara berättigat att åtminstone uttala en sådan uppfattning utan att bli beskyld för att, som herr Branting i slutet av sitt anförande sade, man utmanar arbetarklassen, var-efter herr Branting behagade upptaga ett påstående i ett yttrande, som fölls av en vänstersocialistisk talare härom dagen, att herr Lindman därigenom verkar som en verklig bolsjevikagent. Nog kunde jag utan missmod höra det yttrandet från den talaren härom dagen, men jag hade verkligen icke trott, att jag skulle få höra det från så pass upplyst håll, som jag hade förväntat från min granne här till höger på bänken. Sedan kommer slutsatsen: Med detta och annat, som kommer fram, utmanar man folket. Man påvisar för dem, att här är det icke nog att gå de lagliga vägarna, utan här för man in i deras tankegång även funderingar på att man skall kunna gå även andra vägar än dessa. Jag vill säga till min ärade granne här på bänken, att jag anser mig ha fullomlig rätt att beträffande samhällsspörsmålen och de frågor, som komma före i sådana ting, som dem vi nu diskutera, få pröva och bedöma, vad som där, efter min förmåga och mitt sätt att se, ter sig som det bästa och nyttigaste för det svenska samhället. Och utan att hysa någon rädsla för något hot, som kommer fram på det sätt som nyss skedde, kommer jag att fortsätta därmed, herr talman.

Herr Engberg: Herr talman! Den siste ärade talaren har här icke för första gången använt den taktiken att, då angrepp rik-
tas mot honom och den åskådning han företräder, uppträda som den förföljda oskulden. Han gör här gällande i vändning efter vändning, att han är den skuldlöst överfallne, som utmålas som en arbetarfiende o. s. v. Det skall icke lyckas herr Lindman att mot bakgrunden av dessa påtalade motioner och mot bakgrunden av högerens hela politik framställa högerpartiet som den oskyldige och skuldlöse i denna situation. Ty var och en, som vill se, måste också lägga märke till att det var bara den omständigheten, att herr Lindman nu tillfälligt ökat sina trupper i andra kammaren, som gav luft under vingarna åt honom och hans kommittenter och gav dem så att säga impulsen till att nu rycka fram med alla dessa reaktionära förslag.

Herr Lindman talar här om, att det är bara omtanke om vad svenska folkets väl kräver, som drivit fram högerpolitiken i dessa motioner. Ja, vad vore det annars? Huru var det förr? »Vad Sveriges väl kräver», så hette det alltid från herr Lindmans sida. Man företrädde riksintresset och landsintresset, statsnyttan och allt detta. Men alltid svävade dock över det hela partinitet som ett slags helig ande. Hela talet om det helas väl tror jag bör avlysas i detta fall. Ty var och en, som vill bedöma både den politik, som förts av högern, och de motioner, som nu framlagts, måste ändå erkänna, att vad som därur än tittar fram, icke är det någon objektiv, över alla partier svävande hänsyn till riksnyttan o. d., utan det är det krassa *klassintres-*
set, som nu tycker sig ha fått fritt spelrum, och därför också passat

på tillfället att rycka fram. Herr Lindman säger t. o. m., att denna tid lämpar sig alldeles särskilt för dessa motioner. Ja, precis på pricken, herr Lindman! Det ha vi förstätt. att högern ansett just denna tid lämplig, när arbetarklassen kastas ut i arbetslöshet, hotas med ekonomiskt betryck för kanske lång tid framåt och därmed också dess samlade aktionskraft på många håll minskas. Det är ju en lämplig situation, och därför säger herr Lindman också rent ut sanningen, när han betonar, att högern funnit tidpunkten särskilt lämpad för denna aktion.

Herr Lindman säger nu vidare i sitt anförande, att det är 8-timmarsdagen, som har åstadkommit den katastrofen, denna minskning av produktionen. Ja, tro det den som vill! Det borde annars kunna rinna upp en tanke inom herr Lindman, och det är den: Hur har man gjort på industrihåll? Har man fonderat de stora vinsterna? Har man försökt skapa en produktionsfond för att ha något att taga av och reglera ur, då det skulle bli slut med möjligheten att skära guld med täljknivar? Nej, man har delat ut gratisaktier, stoppat fickorna fulla med aktier och givit utdelning på utdelning. Men när den dagen kommer, då det gäller att försöka få företagen att stå sig, så har man ingenting att sätta in, och då ropar man genast på skyddstullar och importförbud o. d. Det är den politik för landets väl, som herr Lindman och hans parti har fört, och det är den politiken, som herr Lindman nu söker försvara.

Herr Lindman erinrade vidare i sitt anförande om skattestrecket och sade, att man skulle där få se i framtiden, att hans parti skulle få rätt. Tillåt mig säga herr Lindman, att skall detta skattestreck återupplivas, så skulle också samtidigt skapas en bestämmelse, som ginge ut på ingenting mer eller mindre än att den landsbygdsbefolkning, som uppger värdet av sina naturaförmåner för lågt i deklarationerna, skulle också förlora sin rösträtt. Vad säger herr Nilsson i Vibberbo om någonting dylikt?

Jag vill säga för min del, att den reaktion, som den förste ärade talaren påtalade i dessa motioner, den trollar icke herr Lindman bort. Den står där. Den är internationell, och det var att vänta, att den skulle sticka upp huvudet även här hemma i samma ögonblick, som högern kände sina skaror växa något här i kammaren. Men vad som särskilt förvånar mig personligen är, att man även inom andra borgerliga grupper icke har aktat för rovt att rycka upp icke precis i jämbredd med men några hästlängder, om jag så får säga, efter herr Lindman med förslag, som peka i *principiellt* samma reaktionära riktning. Det var dock en ära för liberal åskådning, att den sökte hävda friheten. Och om vi adressera oss till herr Röing, skall han säkerligen åter inskräpa, att friheten på det sociala och det ekonomiska området är den grundsats, som under alla omständigheter måste upprätthållas. Men vad vill man nu? Jo, man åsyftar naturligtvis ytterst vissa strafflagsbestämmelser. Det är ju uppenbarligen det yttersta syftet, när det gäller att beskära strejkrätten. I stället borde sunda förnuftet säga vederbörande, att den starkaste makt, som reglerar alla dylika ting, är den *allmänna opinionen*. Iscensättes en strejk, som är verkligt

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

orättfärdig, så mördas den av en upplyst opinion även inom arbetarklassen själv. Men tro herrarna, att den andra vägen, att ropa på lagstiftning, som alltså ytterst kommer att leda till strafflagsparagrafer, är den bäst framkomliga vägen här? Ni skola icke inbilla er, att en dylik lagstiftning någonsin skulle få effekt ute i livet. Ty ni skola icke tänka er kunna med lagparagrafer kringskära en viss klass' rörelsefrihet på betydelsefulla och vitala punkter.

Jag är, herr talman, övertygad om, att hela denna rad av motioner med sin reaktionära läggning, som vi här sett, skall också lära stora grupper av detta lands medborgare att förstå, att tiden är kommen att vakna upp ur däsigheten från den förra valrörelsen och se till, att denna kammare får en sådan sammansättning, att dylika tendenser och äventyrligheter icke behöva i framtiden ifrågakomma. Och jag tror, att även herr Lindman vid närmare eftersinnande skall finna, att den politik, för vilken han här trätt i bräsch, är en politik, som en vacker dag skall rikta den mest mördande spetsen mot honom själv och hans parti.

Herr Norman: Herr talman! Jag begärde ordet för att konstatera, att dessa anföranden, som hållits från socialdemokratiskt håll, ha en långt gående syftning. Man har under det gångna årets valrörelse varit i tillfälle att konstatera en tydlig valtrötthet bland skarorna längst ut till vänster, och denna valtrötthet hos dessa har orsakat en minskning av vänsterns numerär i denna kammare. Det gäller nu att finna medel att vid det kommande valet reparera de där skadorna. Och då måste man använda varje tillfälle för att, som den senaste talaren uttryckte sig, få skarorna att vakna upp för att se till, att sådana här reaktionära tendenser icke må återkomma. Nu skall man därför försöka för massorna ute i landet måla ut de ansatser, som från vårt håll göras för att enligt vår uppfattning skapa stabilare ekonomiska och stabilare politiska förhållanden i landet, såsom riktade mot arbetarklassen såsom sådan och dess verkliga livsintressen. Man skall måla ut hela vårt arbete som ren arbetarfientlighet och ånyo draga fram en sådan hetsagitation, som man förut drivit och på vilken man byggt sin tidigare maktställning. Ty den maktställning, mina herrar, som vänstern intagit, har byggts på en agitation, som ingalunda alltid varit så sakligt grundad. Man har t. ex. vid ett tidigare riksdagsval, år 1917, använt förhandenvarande svårigheter på livsmedelsmarknaden för att skapa just en politisk plattform att stå på i angreppen mot det borgerliga partiet, som jag tillhör. Då vi nu från vår sida försöka fullfölja vår tidigare uppfattning beträffande t. ex. åttatimmarsdagen, sedan nu erfarenheten visat denna lags olycksaliga verkningar för hela folket och för arbetarklassen icke minst, då vi nu i full överensstämmelse med den av oss förut hävdade uppfattningen här påyrka suspension av denna lag, så kommer man genast och säger, att denna attack mot arbetarklassens livsintressen är bara ett utslag av den reaktionära stämning, som nu går genom landet. Och så ser man i det sammanhanget en

hel del andra saker och tolkar det hela såsom riktande sig mot arbetarklassen.

Jag har tidigare i denna kammare vid skilda tillfällen protesterat mot detta usurperande av namnet »arbetar»-klassen för en politisk meningsriktning allena. Man har velat göra gällande, att arbetarklassen eller arbetarna äro endast industriarbetarna eller egentligen endast industriarbetare, som omfatta en socialistisk eller vänstersocialistisk uppfattning, möjligen utökade med de lantarbetare, som hylla samma politiska åskådning. Jag protesterar mot detta och vill påstå, som jag tidigare gjort, att i detta begrepp arbetare inrymmas även andra grupper än de, som hylla en socialistisk uppfattning. Och vidare, lika litet som vi vilja rikta en attack mot de socialistiska arbetarna, lika litet vilja vi rikta en attack mot arbetare i gemen såsom sådana. Vi förmena oss främja arbetarnas verkliga intressen, när vi nu i den motion, som här föreligger till remiss, påyrka undanröjande av den lagstiftning, som skadat arbetarna i mycket hög grad och förhindrat dem att arbeta, där arbete erbjudits. Det har inom vidsträckta arbetargrupper framkommit en på erfarenhet grundad stark missbelåtenhet med denna lag och dess konsekvenser, som förlamat vårt näringsliv och ställt det i ogynnsamt förhållande till det utländska näringslivet, som försämrat det ekonomiska resultatet av vårt eget lands näringsliv och därmed i sin mån medverkat till den arbetslöshet, som nu råder.

Nu har den siste ärade talaren särskilt velat påstå, att vad som här ligger bakom är ett synnerligen krasst klassintresse, och särskilt pekar han på industrien och säger: varför har man icke fonderat de stora vinsterna i stället för att, som nu skett, dela ut dem i form av gratisaktier o. s. v.? Jag har icke något personligt intresse att speciellt föra industriens talan, men i rättvisans namn vill jag påpeka det förhållandet, att mycket avsevärda belopp och en mycket stor del av de vinster, som komma till synas i bolagens styrelseberättelser, ha gått åt till skatter, skattemedel som influit i statskassan och använts till bl. a. dyrtidsunderstöd och t. o. m. arbetslöshetsunderstöd. Det glömmes man alldeles bort, att en mycket väsentlig del av dessa vinster ha influit till statskassan, och att de vinster, som där ingått, ha möjliggjort statens stora utgifter under kristiden.

Jag begärde egentligen ordet för att med återupprepande av den förste ärade talarens uttryck uttala ett beklagande av och en protest emot det här återigen tillgripna våldshotet. Det har vid så många föregående tillfällen här, när det varit fråga om vissa författningsändringar och annat, kastats fram det där, att om Ni icke går med på det och det förslaget, om Ni icke gör som vi vilja, så kommer det att bli annat av. Då komma vi, som herr Branting nyss yttrade, att tvingas att »taga itu med hårdhandskarna». Då blir det omöjligt att hindra tillgripande av våldsmedel etc. etc. Det är kanske många, som böjt sig för detta hot. Det är möjligt, att man därav uppmuntrats att återigen tillgripa detta våldshot.

Vid remiss
av motionen
nr 117.

(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Men mot detta ber jag att få inlägga både mitt beklagande och min bestämda protest. Våldshot är icke lämpligt att använda i denna kammare. Jag tycker, att det vore närmare till hands, att arbetarnas ledare bemödade sig om att lugna en sinnesstämning, som de nu försöka provocera fram genom detta vantolkande och misstänkliggörande av vad vi nu fört fram, då vi i full överensstämmelse med vår lagenliga rätt lagt fram vår syn på de frågor, som här ligga före och där vi drivits av, jag vågar säga, verkligt rikspolitiskt intresse att försöka främja hela vårt lands utveckling och framgång och därmed icke minst de skarors, som dessa talare här uppträtt och velat göra sig till speciella talesmän för.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Lindmans admonition till herr Branting, därför att han tog sig friheten att begära ordet vid remissen av föreliggande motion. Herr Lindman framhöll, att det hade varit riktigare, om det socialdemokratiska arbetarpartiets talare hade vid remissdebatten sagt sin mening om föreliggande frågor. När vi i remissdebatten hade diskuterat i två dagar och ett stycke in på natten den andra dagen, passade en av högerens talare på Stockholmsbänken, nämligen herr Lübeck, på att rikta en förebräelse mot oss socialdemokrater, därför att vi icke i remissdebatten upptagit inviterna till debatt rörande åttatimmarsdagen på ett sätt, som av den ärade talaren ansågs vara upplagt för oss. Jag tänkte då begära ordet, men avstod därifrån, då jag tyckte, att andra kammaren fått tillräckligt av diskussion i remissdebatten. Då nu ärendet återkommer i form av motion, anhåller jag att även med anledning av herr Lübecks yttrande få säga några ord. Frågan ligger ju rent sakligt så, att riksdagen antagit en tillfällig lag, avsedd att gälla till slutet av 1923. Mot denna tillfälliga lag har det rests vissa anmärkningar. Den visar sig icke vara tillräckligt smidig i tillämpningen, och man håller på att förbereda en överarbetning, varigenom man skall utan att rubba grunderna i lagen göra det möjligt att få en tillämpning, som bättre skall tillfredsställa parterna ifråga. Mitt under detta utredningsarbete och under det att regeringens löfte givits, att förslag skall framläggas till viss ändring av lagen, kommer nu högerens ledare och motionerar, att den skall *borttagas* eller *suspenderas*. Det vill förefalla mig, att detta är i och för sig tillräckligt och berättigad anledning att taga ordet och yttra sig vid remissen av en sådan framställning.

Herr Lindman sökte göra gällande, att det finge visst icke tolkas så, som om det vore någon motvilja mot de fördelar, som tilldelats arbetarna genom denna lagstiftning, utan det vore en allmän omtanke om den samhälleliga utvecklingen, som ingen annan än högeren egentligen kunde tillägna sig i tillräckligt hög grad, vilken man här ville giva uttryck åt. Jag kan icke uraktlåta att särskilt understryka den del av herr Brantings anförande, där han sade, att tidpunkten är om någonsin olämpligt vald. I en tid, då det ena företaget efter det andra anser sig böra slå igen portarna eller, där man på grund av vissa omständigheter icke vill gå fram på den vägen, söker inskränka

arbetstiden till vissa dagar i veckan, då kommer från den samlade högren en framställning, som går ut på att vidtaga åtgärder, varigenom vissa arbetare skola kunna kopplas till arbete 12 à 14 timmar om dygnet och andra arbetare skola i motsvarande grad bliva arbetslösa. Jag är den förste att erkänna, att icke kan arbetstidslagen hava den stora betydelse vare sig för eller emot arbetslösheten, sådan som denna nu framträder, men det innebär alltid ett tillägg till eländet i många hem, om lagen upphäves. Herr Lindman och andra må tolka detta såsom en känsloträvan från min sida eller hur de vilja tolka det; som gammal arbetare har jag i många år kämpat för att få en lagstadgad reglering av arbetstiden, varigenom de mindre noggranna företagarna skulle kunna tillbakahållas och arbetstiden regleras särskilt till förmån för dem, som sakna organisatoriskt stöd och därigenom hava mindre möjlighet att med nödig styrka bevaka sina intressen. Och det kan jag försäkra herrarna utan någon som helst skymt av hot, att när ni på allvar vilja försöka förverkliga edra reaktionära tendenser, är det icke lugnt i detta land längre. Herr Lindman förbehåller sig att själv välja sina vägar. Det tror jag icke, att vi ha anledning att hindra honom från, men vi ha rätt att från våra synpunkter framhålla det, som vi anse vara innebörden i edra strävanden, och det komma vi också att förbehålla oss rätt att göra, och vi komma att göra det så, att det hörs utanför dessa dörrar.

Det säger sig självt, att i en tid som denna, när vi möta en depression på alla områden, spänningen skall bli hårdare mellan de olika samhällselementen. Under den tid, som närmast ligger bakom oss, har man ju från vissa håll med alldeles enastående styrka hävdad den uppfattningen, att arbetarna äro skyldiga att gå före genom en omedelbar nedsättning av sina löneinkomster och därigenom öka de samhälleliga tillgångarna. Jag kan icke utan vidare dela detta resonemang. Det är icke obekant för någon, som närmare satt sig in i dessa spörsmål, att vid slutet av 1916 hade industriarbetarna i detta land i allmänhet erhållit en ökning i sina löneintäkter av hela 16 %. Det är var människa bekant, att inkomsterna i slutet av 1916 på grund av omständigheter, som jag icke här skall upprulla, voro mångdubbelt större hos dem, för vilka de arbetade. Då besvarades arbetarnas framställningar om löneökning med hänvisning till att arbetarna voro bundna av ingångna avtal. Nu däremot få icke ingångna avtal gälla längre, nu är det ett faktum, att industrien icke kan hållas igång, utan att arbetarna nedsätta sina löner med 20 à 25 %. Måhända att det i vissa fall verkligen är så, därom skall jag icke i detta sammanhang yttra mig, ty vi komma antagligen att röra oss på detta område flera gånger under denna riksdag — men en sak vill jag slå fast, och det är, att man omöjligen kan begära, att arbetarna skola gå före i ekonomiska uppoffringar, förr än man från ledningarnas sida och även från aktieägarnas sida visar, att man där gjort motsvarande uppoffringar för att komma fram till den prisnivå, som vi måste komma fram till. Förr kan det enligt min uppfattning icke begäras, att arbetarna skola nedsätta de nuvarande lönerna.

Herr Lindman kan icke motsäga riktigheten i herr Brantings

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

påstående, att om man å ena sidan genom en allmän tullförhöjning söker stagnera den prisbildning, som vi nu ha, och å andra sidan tvingar ned lönerna för de svenska arbetarna med 20 å 25 %, så blir det arbetarna, som i dubbel mening bliva betungade, ty å ena sidan ha de att bära denna prisbildning, som upprätthålles på konstlad väg genom konstlat tullskydd, och å andra sidan måste de bära trycket av lönenedsättningar. Jag vill i förbigående säga, att denna dröm om tullskyddet såsom innebärande en allmän lyftning av den svenska produktionen bör nog något närmare undersökas. Om vi skola införa ett tullskydd, som svarar mot behovet att trygga vissa produktionsgrenar här i landet mot konkurrensen från centralmakterna, måste detta tullskydd tilltagas i sådan omfattning, att det verkar som ett fullständigt importförbud från andra delar av Europa. Den vägen är därför enligt min mening icke framkomlig, då det gäller att lösa det invecklade problem, som vi nu blivt ställda inför.

Slutligen skulle jag vilja säga ett par ord med anledning av herr Lindmans tal om, att det förr eller senare skulle visa sig, att vi voro inne på fel väg, då vi krävde den grundlagsändring, som nu ligger vilande, nämligen upphävandet av skattestrecket. För min del har jag alltid ansett, att man icke skall sammankoppla skattebetalningen med medborgerliga rättigheter, därför att man därigenom drabbar så mången flitig och idog man och kvinna orätt. Lägg fram ett förslag, som avser att möjliggöra indrivning av skatterna från sådana, som ha förmåga att betala sina skatter men icke göra det, men försök icke att återgå till den gamla metoden att koppla samman medborgarrätten med människans ekonomiska ställning i samhället!

Det kan icke hjälpas, att man måste få det bestämda intrycket, att den svenska högern och dess eftersägare uppenbarligen söka att fiska i grumligt vatten och begagna sig av den internationella reaktion, som nu sopar fram över världen, för att återställa så mycket som möjligt av de fästen, vilka under den senaste tiden raserats; det bestämda intrycket får man, när man ser den aktivistiska verksamhet, som ådagalägges från högerhåll. Det ankommer på det svenska folket att ännu en gång taga ställning till dessa frågor, och vi få väl då se, om de spekulationer, som uppenbarligen äro i faggorna, skola av valmännen senteras.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindman. Ja, herr talman, jag dömde tydligen icke så fel, när jag yttrade nyss något om att det här gällde något annat än att blott hålla ett anförande vid remissen av en motion. Det är alldeles uppenbart, efter vad som här framkommit i yttranden både från herr Engberg och den siste ärade talaren, att här varit avsett något vida mera, nämligen propagandatal, som skola gå vida utöver denna sals väggar. Det må herrarna gärna roa sig med, men i er iver skolen I dock höra, vad man säger och icke lägga i en talares mun vad han aldrig sagt. Både herrar Engberg och Thors-

son ha nämligen i sin utomordentligt stora iver att åstadkomma något förbisett mycket och gjort sig skyldiga till ganska stora misstag. Jag har, herr vice talman, egentligen icke något att säga om vad som yttrats av de båda herrarna, därför att det förekom ju i herr Brantings anförande, och detta har av mig blivit bemött. Men när herrarna nu låta sina tal gå till tidningspressen och låta dem gå ut över landet, skulle jag vördsamt anhålla, att herrarna ville rätta det som är felaktigt återgivet av vad jag sagt.

Herr Engberg påstod först, att jag skulle sagt, att tiden nu vore särskilt lämpad för att komma fram med alla dessa förslag, därför att arbetareklassen nu haft motgångar och var så att säga försvagad, och att herr Lindman påstått, att vi just nu skulle passa på. Herr vice talman, jag har aldrig sagt på det sättet. Jag har sagt, att tiderna nu äro sådana, att en ändring i denna lag är av omständigheterna påkallad, vilket är något helt annat än vad herr Engberg velat lägga i min mun.

Vidare säger herr Thorsson, att jag förebrått herr Branting, för att han här tagit upp vid detta tillfälle en remissdebatt om 8-timmarsdagen. Nej, herr Thorsson, det har jag visst icke sagt. Jag har framställt en anmärkning mot att herr Branting begagnade detta tillfälle, då en motion om 8-timmarslagen remitterades till utskottet, att hålla ett stort propagandatal, som går ut över en hel mängd andra motioner, och jag tillät mig säga, att vill man tala om saker och ting mellan himmel och jord, finns det ett tillfälle, när det anses, att man med en viss rätt kan göra det, och det är vid remissdebatten angående statsverkspropositionen. Det hade därför enligt min uppfattning förefallit lämpligare, om alla dessa frågor då kommit från herr Branting liksom från övriga talare, men att jag skulle förmäna någon att hålla en remissdebatt vid remitterandet av en motion, det har naturligtvis aldrig kunnat falla mig in.

Sedermera skulle jag endast vilja säga några slutord till detta. Tre propagandatal ha vi hört, och jag vill numera påstå alldes bestämt, att det varit propagandatal. Hade man icke vetat det förut, kan man här förstå vad det betyder, när herr Thorsson här framställt saken på det sättet, att man nu från högerhall vill införa en 12- eller 14-timmarsarbetsdag — varför säger icke herr Thorsson 18- à 20-timmar på en gång? Här har ingen människa gjort någon framställning om något sådant, och jag skulle nästan tro, att herr Thorsson, som jag alltid bedömt såsom en utomordentligt rättskaffens man, skulle vilja göra mig den rättvisan och säga, att han själv icke tror, att herr Lindman avsett att införa en 12- à 14-timmarsarbetsdag.

Herr Thorsson säger, att han i detta fallet är ledd av känsluskäl. Han har själv varit kroppsarbetare och vet, huru det kändes, och han strävade länge för att få denna arbetstidslag införd. Ja, jag är fullt övertygad om att herr Thorsson ledes av en ärlig önskan att i detta fall göra för arbetareklassen vad herr Thorsson tror för den vara nyttigt, liksom jag icke heller kan underlåta att tro herr Thorsson, när han säger, att han grundar detta på känsluskäl. Jag

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

tror emellertid, att det är farligt att skriva lagar på känsloskäl. Jag tror, att det är bättre att grunda dem på de verkliga faktiska förhållandena och att taga verkligheten sådan den är, även om den icke tilltalar känslan. Även om man tycker, att verkligheten är ofantligt hård, kall, grå och otrevlig att ställas inför, är den i alla fall någonting bättre att bygga på än känslorna.

När det här sagts — det var herr Engberg, som yttrade det — att högern talade, som om den ensam hade patent på att företräda samhället, får jag säga, att herrarna göra verkligen något till för att få fram den föreställningen, i ty att i Er mun hör man aldrig något annat tal än om arbetarklassen, om arbetarklassens intressen, som skola tillgodoses, att det är den, som vi motarbetar, att det är den, som vi försöka trampa under fötterna. Men, mina herrar, det är i alla fall i samhället på det sättet, att det även finns andra klasser, som också ha rätt att träda fram, men vi ha aldrig hört ett ord därom från Eder och detta allra minst i den debatt, som nyss hållits.

Herr Broander: Herr talman! Det var med allt större förvåning, som jag för en stund sedan åhörde herr Brantings anförande. Jag har haft den förmånen att en gång tidigare hava tillhört denna kammare. Det var på den tiden, då herr Branting endast hade tre meningsfränder där, och arbetarnas representanter sålunda voro utan nämnvärt inflytande på riksdagens beslut. Jag vill bekänna, att jag på den tiden med en viss förståelse — ja, icke utan beundran många gånger — åhörde herr Brantings anföranden. Men jag kan för min del icke förstå, att nu, då ensamt de socialdemokratiska arbetarnas representanter möta upp såsom det största partiet och således ha full medbestämmanderätt i vad som avgöres, man så vill ondgöra sig över förslag, som komma från andra samhällsklasser. Ja, att döma efter de hårda ord och hot, som utslungades av herr Branting, vill det synas, som om man rent av ville sätta munlås på dem. Jag kan icke förstå annat än, att här framlyser en reaktion, som är långt mörkare än den, som herr Branting och hans meningsfränder vilja lägga i de motioner, som vi nu skola remittera.

Herr Edén: Herr talman! Jag har av naturliga skäl icke någon anledning att lägga mig i den diskussion, som här förts mellan herr Branting och herr Lindman och deras respektive meningsfränder angående herr Lindmans motion om upphävande av 8-timmarlagen eller om dess suspension. Över denna fråga har jag under den gångna sommaren tillräckligt tydligt uttalat min mening, så att därtill näppeligen för närvarande behöves vara något att tillägga. Jag har sagt — och det är alltjämt min uppfattning — att ett yrkande av denna art är över måttan oklokt och under förhandenvarande förhållanden icke rimligt. Och jag tänker icke på något sätt sticka under stol med att jag alltjämt har den meningen, att när yrkandet återigen kommit fram, så har det skett i trots

därav att vederbörande själva få lov att erkänna, att det är omöjligt att föra detsamma igenom. Den saken må i alla fall för dagen få vara ett stridsäpple mellan socialdemokrater och högern. Min ställning i den frågan är icke av debatten berörd.

Icke heller har jag någon lust att låta locka mig till vad som tycks bli alltför vanligt i denna kammare, nämligen att i debatten om ett visst ärende svepa in nästan vad som helst också av andra ärenden, ehuru de inte höra med i det förevarande sammanhanget. Jag kan inte finna något hållbart skäl att vid denna debatt rörande motionen om 8-timmarsdagen dra med, exempelvis tullmotionerna, eller den redan en gång debatterade och om onsdag än en gång till debatt föreliggande frågan angående upphävandet av utskyldsstreck. Alla dessa ärenden lära ju var för sig i sinom tid komma till behandling.

Men vad som uppkallat mig är den tendens som genomgått de två första socialdemokratiska talarnas anföranden, att rikta förebräelserna för reaktionära yrkanden mer eller mindre även mot det liberala partiet. Det gjordes redan i herr Brantings anförande en antydan härom, ehuru jag icke kunde höra, att det liberala partiets namn av honom uttalades, tycktes det dock vara detta parti som åsyftades. Denna antydan utfördes tydligare av herr Engberg, då han ville göra gällande, att ibland de grupper, som enligt hans karakteristik skulle följa någon halv hästlängd efter högern i reaktion, också skall räknas den, som tagit upp frågan angående åtgärder för förebyggande av samhällsfarliga arbetsinställelser. Detta är, såvitt jag förstår, den enda punkt, på vilken det liberala partiet i denna debatt kan ha någon anledning att känna sig engagerat.

Och för att nu, efter som även den saken redan här kommit på tal och jag förmodar, att det icke är någons önskan att få upp en ny remissdebatt, när ifrågavarande motion inom ett ögonblick föreligger, på en gång få ge ett svar på denna punkt, skall jag tillåta mig säga, att den, som så karakteriserar den motion, som jag här åsyftar, han kan icke ha läst motionen. Den motionen är icke avsedd att utgöra något steg i reaktionär riktning. Där varken talas om eller förutsättes »strafflagsbestämmelser för att förhindra strejker», såsom herr Engberg lättvindigt uttryckte sig. Där göres gällande, att det finns vissa allmänna samhälleliga intressen, gemensamma för *alla* klasser och icke minst trängande för arbetareklassen, vilka påkalla, att samhället skall göra sitt allra yttersta för att, såsom motionen uttrycker det. »såvitt möjligt förebygga samhällsfarliga arbetsinställelser» — icke endast strejker; man har ingalunda riktat detta endast mot arbetaresidan. Såsom exempel på vad i den vägen förekommit i utlandet hänvisas bl. a. dels till Frankrike och dels särskilt till Norge. Och det torde vara bekant, att den norska lagstiftning som man syftar på egentligen har sin nyckel i ett skiljedomsförfarande, som staten i allra yttersta fall kan tillgripa för att förhindra ett brådstörtat utbrytande av samhällsfarliga arbetsinställelser, och som åtminstone ger rum för statens ingripande för att bringa parterna under den starkaste möjliga påtryckning från den allmänna opinionen. Jag säger så-

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

ledes, att den karakteristik, som hänför denna motion under reaktionen, är oberättigad, att den karakteristiken endast kan grunda sig på obekantskap med motionens innehåll, och att den därför borde hava uteblivit.

Till detta, herr talman, endast ett par ord, rörande ett annat moment i debatten. Min ärade vän, herr Branting, slöt sitt anförande med en avdelning, som jag för min del icke utan verkligt beklagande fann däri. Jag kan förstå, och jag vill säga, att jag i viss grad — ehuru delvis ur andra synpunkter — delar den uppfattningen, att en reaktionär strömning börjat göra sig märkbar, mot vilken det gäller att taga ställning. Jag kan också förstå, att den, som talar för det socialdemokratiska partiet, därvidlag anlägger synpunkter, vilka för mig och för andra icke alltid äro de bärande eller i varje fall icke de närmast till hands liggande. Men jag har dock mycket svårt att förstå, och jag kan under inga förhållanden lämna oanmärkt, att en man som herr Branting i sista delen av sitt anförande gjorde en antydning om att denna reaktion, som han befarade, skulle framkalla svårigheter att hålla de stora arbetarmassorna tillbaka från förhastade rörelser, skulle försvaga möjligheten att alltjämt föra den politiska striden på de lugna och lagliga vägar, varpå den till vårt folks stora heder och lycka blivit förd under den senast gångna tiden.

Detta, mina herrar, är det, som jag måste göra en gensaga emot. Vi stå nu här i Sverige inför genomförande av en fullständig politisk demokrati, en demokrati, som i varje medborgares och medborgarinnas hand lägger samma rätt att inverka på statens och kommunernas angelägenheter. Det ligger just i demokratiens begrepp, att, när rättigheterna blivit så lika och så allmänna, varje som helst förevändning att söka sig andra vägar än de normala och lagliga, för att göra olika intressen gällande, skall och måste vara utesluten. Jag har många gånger haft tillfälle att konstatera, att just herr Branting som chef för det socialdemokratiska partiet i detta avseende har nedlagt ett arbete, som förtjänar det högsta erkännande. Det kan icke få ske utan gensaga, att man på något vis låter antyda, att de politiska striderna icke alltjämt skola och måste hållas å samma fasta och säkra mark i fortsättningen som hittills. Tvärtom! Vi, som ha hållit på, att demokratierna skall fullbordas i Sverige, vi komma också starkare än någonsin att hålla på att demokratiens enda vägar skola vara de fullt lagliga och parlamentariska.

Herr Hallén: Herr vice talman! I anslutning till motion nr 117 anhåller jag om talmannens benägna tillstånd att få säga några ord även om ett par andra av de påtalade motionerna för att undvika en ytterligare remissdebatt, då vi komma till dessa.

Man kan icke neka till att det är ganska tydligt, att vårt land för närvarande genomgår en period av ett mera konservativt tänkande än förut. Jag tror dock, att den förtjänsten — om jag får kalla det så från högersynpunkt — icke så mycket ligger i de många hästkrafters energi, som herr Lindman åstadkom under sina bil- och agitationsresor under sommaren, utan att orsaken till förskjutningen i höger-

riktning i det allmänna tänkandet fastmera ligger i tiden. Man kan alltså ge den honnören åt högerpartierna, att de liksom bäras av några frambrytande tidstankar. Då stora revolutionerande omdaningar försiggå, veta vi, att människorna, som av naturen säkerligen äro mera konservativa än radikala, känna sig oroliga och liksom vilja stanna för ögonblicket. Då är det ganska naturligt, att de konserverande och moderata samhällsåskådningarna få mer eller mindre tillfällig vind i seglen. Man kan konstatera detta som ett allmänt intryck, då man ser på stora delar av de motionsbidrag, som nu lämnats. Det tror jag också, att vi från alla partier kunna ena oss om.

Den förste ärade talaren nämnde, att den svenska arbetarklassen eller — efter de admonitioner, som vi nu fått — den svenska industriarbetarklassen med hänsyn till dess hållning och uppförande under den sista politiska kraftmätningen icke varit förtjänt av den behandling; som man nu ställt i utsikt genom den konservativa uppmarschen på olika håll.

Ja, om det vore mig tillåtet att ett kort ögonblick erinra om en verkligt värdefull insats, som den svenska arbetarvärlden åstadkom under den gångna sommaren, skulle jag vilja göra det.

Vi veta, att ett resultat om icke annat åstadkoms därigenom, att den s. k. svenska hemmabolsjevismen fullständigt lades i grus och spillror. Det vänstersocialistiska partiets valledning åstadkom väl i stort sett ingenting annat än att den aldeles sprängde sönder sitt eget parti, åtminstone vad dess bolsjevistiskt betonade del angår. Vad var emellertid orsaken till att den svenska arbetarklassen så i stort visste att taga avstånd från de nog så suggestiva locktonerna från det bolsjevistiska hållet? Jo, den ena orsaken var väl den, att vi under de senaste åren fått en social lagstiftning genomförd, som tillförsäkrat lönearbetarna synnerligen stora både ekonomiska, sociala och kulturella värden, och som medfört, att dessa arbetare så att säga mer och mer hade inlemmats i det nuvarande samhället, varför perspektivet av att genom revolution kastas ut i det osäkra och ovissa icke längre lockade dem. Det andra motiv, som medförde, att arbetarvärlden höll stånd mot bolsjevismens lockelser, hade man väl att söka däri, att det dock under alla dessa år vuxit fram en allt rikare fond av social insikt och allmänbildning inom de breda lagren. Jag skulle i detta sammanhang, om det också kommer väl sent, vilja ge ett varmt erkännande ord åt alla folkbildningens vänner i detta land, vilka gjort oss till ett kulturellt rike trots allt, och som åstadkommit, att det i alla fall finns en upplysning och en högre kulturell nivå inom det svenska folket, som låter sådana locktoner ljuda förgäves. Här lyckas icke sådana fantastiska drömmier som hos folk, som bestå av analfabeter, och som över huvud taget leva på en lågre kulturell nivå.

Att den svenska arbetarvärlden så i stort reagerat emot alla dessa försök till vare sig revolutionära, våldsamma eller annars olycksdigra metoder för samhällets omdaning, måste vi väl dock säga vara värt ett erkännande från samhället i övrigt, och frågan blir då: Är

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

det ett rättvist sätt att nu i stället på flera viktiga punkter försöka föra utvecklingen tillbaka?

Då jag här tar till orda, kan jag ju icke på grund av min egen samhällsställning göra det som någon arbetarrepresentant, men jag gör det åtminstone som en vän och värnare av det svenska bildningsarbetet och av de kulturella värdenas fasta ställning i vårt samhälle. Det är just ur dessa synpunkter och mera fäst vid att värna om det bästa möjliga, som jag åtminstone — alldeles frånsett partisynpunkter — endast känner ängslan, beklämning och oro inför en lång rad av de yrkanden, som nu framställas. Då jag icke är sakkunnig på området, vill jag icke alls yttra något om åttatimmarsdagen och dess verkan på industriens konkurrenskraft — det är något, varom de sakkunniga själva må tvista — men vad åttatimmarsdagens inverkan på allmänbildningen i vårt land betyder och kommer att betyda, därom kan man ändå ha åtskilliga års erfarenhet.

Det är visserligen sant, att åttatimmarsdagen i rent kulturellt och i bildningshänseende ingalunda visat de goda frukter, som vi hade väntat oss. Jag har själv hemma i min församling sett, hur ungdomar på 18 å 20 år använt sin ökade frihet till att sitta i bruksbackarna och spela kort och till att driva omkring och göra ofog, och att de ingalunda befolkat studiecirkelarna eller begagnat sig av de populära föreläsningssanstalternas verksamhet bland befolkningen. Det är mycket riktigt, och det får man ofta till livs på ett skadeglatt sätt från dem, som tänka socialt annorlunda än vi. Men det är en sak. Vi få icke förgäta, att den ungdom, för att icke tala om den vuxna generation, som nu skall tillgodogöra sig åttatimmarsdagen, knappast har möjlighet till ökad personlig utveckling och personlig fördjupning. Denna generation och dess ungdom har ju i stort sett icke något teoretiskt underlag att bygga på. De ha endast ett minimum av folkskoleundervisning, vilken de ofta under årens slit och kamp alldeles tappat bort. Det är klart, att det icke är så lätt för stora massor på kanske hundratusenden att på ett rätt och värdigt sätt tillgodogöra sig denna inbjudan till att taga vara på sin egen själ och på sina egna utvecklingsmöjligheter.

Det är också tydligt, att om vi i ett kapitalistiskt samhälle helt och hållet skola riva upp åttatimmarsdagen och icke längre reglera arbetstiden genom statsingripande, utan vi med denna indirekta vädjan till de enskilda att ekonomiskt utnyttja snart sagt alla stundens möjligheter, kastas tillbaka till det gamla tillståndet, innebär detta kanske icke, som någon sade, 12 å 14 timmars arbetsdag eller, som herr Lindman karrikerade det, uppåt 18 timmars arbetsdag, men det betyder, att arbetarna i vårt land just för sina utkomstmöjligheter — det säger jag gärna, ty profithunger finns hos alla människor, och därtill fostrar ju själva produktionssystemet icke minst arbetarna — liksom tvingas att sälja sin arbetskraft på en socialt och kulturellt otillbörligt lång del av levnadsdagen.

Detta är naturligtvis en kulturell fara, som vi måste reagera emot. Det får icke vara människors privatsak att få gå som löne-

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

trålar och dagkarlar 14 à 18 timmar om dagen, även om de vilja det själva, ja, icke ens 12 timmar. Tänk endast på de människor, som stå i det förslitande maskinarbetet! Tänk på dem, som arbeta i sulfatindustrien med 10 à 12 timmars nattskift. Det får icke ens med arbetarens eget medgivande tillåtas honom att stå i 10 à 12 timmars skift, varav de till sist bliva känslolösa och utslitna människor, som varken på det ena eller andra sättet kunna hävda sitt eget människovärde. En sådan arbetsfrihet får icke tolereras, även om den för några år gör industrien konkurrenskraftig med Tyskland och Amerika.

Det är därför alldeles rätt, då vänstern menar, att även om det måste företagas en större eller mindre revision av lagen, måste man dock värna om själva principen. Det är ett kulturellt intresse av allra största betydelse.

Det finns också en annan företeelse, som man måste peka på för att i detta sammanhang få den rätta bakgrunden för en del av de yrkanden, som nu framkommit. För några år sedan var det ganska väl beställt i våra bygder med strävandena såväl för en ökad folkupplysning som för en bättre andlig kultur över huvud taget. Det är dock ingen hemlighet, att det i detta avseende har skett en förskjutning — en fruktansvärt vemodig förskjutning. Det klagas från alla håll och kanter allmänt över att intresset för allvarliga studier och för personlig utveckling hastigt är i avtagande. De yppersta folkupplysare och talare i de mest objektiva och samhällsnyttiga ämnen få i regel numera tala för nästan tomma bänkar. Man ser likaledes, huru studiecirkeln på många håll föra en ytterst ojämn och bitter kamp för sin existens, under det att man däremot ser, att allt vad jag skulle vilja kalla den kroddåna världens ansatser till förtylligande nöjen, till simpla, själsförråande och dåliga förströelser har en tendens till att ständigt växa. Därom vittnar icke blott vår huvudstad utan snart sagt den allra mest anspråkslösa ort på landsbygden. Inför detta bevittnar man icke blott en attack mot åttatimmarsdagen, vilken attack, om den lyckades, skulle komma att åtminstone i praktiken beröva både den nuvarande och den uppväxande generationen tid och tillfälle i rent yttre avseende till att utbilda sig och värna sig gentemot ytlighet, sedeslöshet och annat. Vi se ju också, att här förekommer en annan motion, som vill öka kommunernas och skoldistriktens rätt att få styra och ställa med sin folkbildning och sitt skolväsende som de behaga, vilken strävan, om den finge hållas, alldeles säkert skulle driva oss tillbaka bakom 1842 års folkskolestadga, för att införa en slags, om jag så får kalla det, rent kommunal subjektivism och låta varje bygd efter eget skön få ordna sitt upplysnings- och folkbildningsväsende med måttstock efter det värde, som sättes på gedigen folkbildning.

Varthän det skulle gå, om sådana krafter skulle tillåtas verka och sätta frukt i vår lagstiftning, vill jag belysa genom att endast antyda en fråga, visserligen en liten struntfråga, men den är så belysande för denna rent andliga reaktion — märk väl, jag talar här

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

icke om något speciellt parti utan om den reaktion, som för övrigt finnes litet varstans. Här förekommer något yrkande om att man nu skall få supå på kabaret, d. v. s. på de ytligaste, simplaste, kulturellt andefattigaste nöjeställningar, som kunna erbjudas i samhället, och där spriten varit utestängd. Man vill nu ge människor tillfälle att till den lösa, torftiga andliga föda, som där bjuds, också få använda spritdrycker. Det är visst icke för att gå ärende åt några fanatici i någon viss riktning, men jag måste i alla fall säga, att detta vittnar liksom mycket annat om, att det här finnes en hel del krafter i rörelse, som mer eller mindre medvetet vilja försvaga den fond av allmänbildning, de möjligheter till allvarligt, personligt bildnings- och fostringsarbete, som hittills äro oss givna. Och jag säger, att när man ser hela denna ytliga anda, som råder överallt ute i vårt land såsom ett minne och liksom en frukt av kristiden och av dess upplösande verkningar, när man ser detta, måste man ju med vemod konstatera, att krafter äro i rörelse, som komma att verka befrämjande snarare än återhållande på denna sorgliga utveckling.

Jag vill sluta med att säga, att det är verkligen inga överord, om man påstår, att skulle exempelvis hela raden av dessa reaktionsnära och konservativa yrkanden vinna den lagstiftande församlingens bifall, då skulle vi därmed medverka till att vidga klyftan mellan samhällsklasserna. Jag vill också säga ett enda litet ord till den nya konstellationen herrar Lindman, Norman och Edén. Ty huru olika herrarnas tal än föll, så löpte dock linjerna på en punkt samman på ett ganska egendomligt sätt. Men det tragikomiska är i alla fall, att där linjerna löpte samman, där kom man fram till denna punkt, där kan man returnera till herr Lindman den lilla admonition, han gav ett par talare av det parti, som jag tillhör, nämligen då han begärde att bliva rätt återgiven och rätt uppfattad. Jag tror, att den, som jag hoppas, i längden tillfälliga, tredubbla konstellationen nog inser, att den tagit miste på en punkt, och det är, när man talar om våldshotet, som kom från herr Brantings sida. Det var speciellt herr Norman, som med sin kända färdighet broderade ut det ämnet. Men jag vill med den gamla, goda regeln, som vi alla hava, att urskulda allt och tyda allt till det bästa, hoppas, att det var en fullständigt oavsiktlig begreppsförvirring från herr Normans sida, då han talade om detta våldshot, som var så oanständigt, och som icke passade, och för vilket man icke skulle böja sig lika litet nu som vid andra tillfällen. Man måste väl ändå säga sig, att här föreligger ingenting annat än en begreppsförvirring. Saken vore en annan, om exempelvis herr Branting framhållit det såsom någonting hotande och sagt, att, om en sådan här anda skall få bryta igenom i vårt sociala liv, då går det icke att hålla tillbaka bolsjeviktendenser, och man skall då få se på annat, eller om orden fallit så, att de kunnat tolkas som ett slags hot om att i så fall skola såväl herr Branting som det parti, jag tillhör, räkna med, att detta blir väl liksom vår pièce de résistance, vårt sista hjälpmedel. En sådan tolk-

ning låg åtminstone i herr Normans ord; jag tror, att denna tolkning är alldeles vanställande — därom kunna vi kanske senare övertyga oss i protokollet. I stället vågar jag framställa saken så, att, när herr Branting talade om dessa eventuella, sorgliga och beklagliga följder, då var det icke för att vare sig i debatten eller i framtiden använda detta eventuella hot såsom ett effektivt hjälpmedel i den sociala striden, utan det var tvärtom en ärlig fosterlandsvän, som pekade på ett farligt perspektiv, som kan visa sig vid synranden. Det är på samma sätt, som om en person har sina ögon på en allvarlig konflikt och han märker, att en del av de stridande föra striden dit-hän, att en världskrigskatastrof kan utbryta. Om han liksom kan konstatera, att något så fruktansvärt kan inträffa, icke får han därför göras till part i målet på något sätt. Om någon av oss skulle se, att om den eller den riktningen i utrikespolitiken finge råda, så komme vi förr eller senare att råka i krig, icke vill man väl säga, att vederbörande, som konstaterar detta och pekat på detta fruktansvärda perspektiv, därför själv engagerat sig vare sig för den ena eller andra våldslinjen. Man kan tvärtom med uppriktiga och allvarliga bekymmer konstatera, att en sådan utveckling är tänkbar. Och vi behöva väl icke spilla några ord på en sådan sak, som tilldrar sig nästan hela den civiliserade världens både uppmärksamhet och bekymmer. Det moderata framsynta och för lagbundenhet intresserade sätt, varpå den svenska socialismens ledare har framträtt, bör vara allt för väl bekant för att man icke skall behöva spilla några ord på att visa, huru fullkomligt uppkonstruerat och obefogat detta tal är om att man ifrån hans eller vårt partis sida verkligen skulle vilja utnyttja detta hot.

Det är klart, att skulle en sådan irriterande och suggestiv riktning uppträda inom den svenska arbetarvärlden, så icke kommer det parti, som jag har äran tillhöra, att bäras på vågorna av det skummet utan stå färdigt att slå det tillbaka, om också vågorna skulle gå över oss. Det är detta sista jag vill hava sagt om denna alldeles uppenbara vantolkning inför det allvarliga perspektiv, som den förste talaren med allt fog fann sig skyldig framställa.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att söka vinna någon närmare upplysning av herr Lindman rörande hans planer i fråga om arbetstiden, i händelse av ett upphävande av de reglerande bestämmelserna.

Herr Lindman vände sig mot herr Thorsson, därför att herr Thorsson ifrågasatte möjligheten av en återgång till tiden före arbetstidslagets tillkomst, med tolv till fjorton timmars arbetsdag. Men däremot sade han icke, vad han själv tänkte. Det är alldeles uppenbart, om det skall ligga någon mening bakom högerns framställning här, att man vill ha bort de band, som hämma i fråga om en utsträckning av arbetstiden hur långt som helst, och att man framför allt vill komma tillbaka till de tider, som råde före åttatimmarstagens antagande av riksdagen. Nu är det riktigt.

Vid remiss
av motionen
nr 117.

(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.

(Forts.)

att man på många områden icke kan komma tillbaka till tolv och fjorton timmars arbetstid om dygnet. Men det finnes vissa arbetsområden, där arbetstiden före arbetstidslagens antagande var uppe i denna orimliga tid. Och jag skulle förmoda, att herr Lindman, som lär vara intressent i stora bruk, såsom Hedvigsfors, Strömbacka och Moviken, också har en viss personlig erfarenhet av, huru arbetarna vid dessa bruk haft och hava det både i fråga om arbetstid och övriga arbetsförhållanden. Enligt vad jag låtit mig berätta äro förhållandena vid de nämnda brukten bland de sämsta, som råda inom detta arbetsområde.

Om nu herr Lindman menar, att man med åttatimmarslagens upphävande skall skapa möjlighet att komma tillbaka till tiden före denna lags införande, då har han icke någon anledning att träda upp och vara indignerad, när man förmodar, att det gäller att komma tillbaka till tolvtimmarsdagen. Det är nämligen bekant, att vid järnbruken rådde i allmänhet före arbetstidslagens införande en sådan arbetstid, aningen den nu var uppdelad i tolvtimmarsskift eller det förekom ännu obehagligare uppdelning med tre skift, där man dock icke hade tre lag utan tre skift fördelade på två lag. Jag tror, att herr Lindman skulle göra oss en ganska stor tjänst, om han på ett ungefär ville fixera, vad det är, han vill uppnå i detta avseende. Men jag är nu tämligen viss om, att herr Lindman kommer att svara ungefär som så, att vi vilja icke ha dessa bindande lagar, och man kan reglera arbetstiden genom överenskommelse mellan parterna.

Herr Lindman säger, att vi skola hålla oss till de former, under vilka produktionen kan främjas, och samtidigt säger han, att vi skola taga den grå verkligheten sådan den är. En sådan långt nere i den grå verkligheten sig befinnande människa som herr Lindman kan icke hysa den förhoppningen, att arbetarklassen i vårt land, som hela tiden, även innan arbetstidslagen antogs, genom sina ekonomiska organisationer har strävat att nå fram till drägligare arbetstid, att den skall låta sig utan motstånd pressas tillbaka till den gamla tiden. Vad herr Lindman, om han lyckades i sin strävan, skulle uppnå, vore således att skapa förödande arbetsstrider just i fråga om arbetstiden. Herr Lindman, verklighetsmänniskan, tror väl icke, att detta skulle befrämja produktionen? Och herr Lindman kan väl icke knyta den förhoppningen till det liberala partiets motion om lagstiftning mot strejker, att den skulle få till följd ett förbud, som skulle hindra arbetarna att använda sina ekonomiska organisationer för att kämpa för rättigheter, som de hava uppnått, men som man nu i en viss situation åter försöker beröva den svenska arbetarklassen?

Herr Lindman talade också något om, att vi från socialdemokratiskt håll alldeles glömt bort samhället — vi tala om arbetarklassens intressen och krav, men man hör så litet från vårt håll om samhällets intressen. Detta kan vara sant; vi förneka icke, att vi speciellt representera arbetarklassen i vårt land, och vi kämpa arbetarklassens kamp i den säkra förvisningen, att ett gott samhälle aldrig kan komma, så länge man håller en viss klass nere i

förtryck och svårigheter. Det är emellertid icke den deklARATIONEN, som närmast föranledes av herr Lindmans erinran, utan snarare den, att vi tala för arbetarklassen därför att vi vilja *ärligt* angiva vår ställning. När herr Lindman och andra deklamera om samhällets intressen, så är det i själva verket endast för att få ett förgyllande ord, när de stå här och kämpa för sina egna klassintressen, för att icke säga sina egna privatintressen.

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Herr H a g e: Herr vice talman, mina herrar! När jag begärde ordet, hade icke herr Hallén hållit det anförande han nyss höll. I det anförandet förekom emellertid ett angrepp mot det vänstersocialistiska partiet, vilket ju är så vanligt från det hållet. Herr Halléns anförande var, såvitt jag kunde förstå, en sådan där deklARATION, som så ofta förekommit under valrörelsen från det högersocialistiska partiet nämligen en maning till arbetarna, att de under alla situationer, under alla förhållanden skola gå fram på de parlamentariska och lagliga vägarna. Herr Halléns förklaring var, kan man säga, återigen ett upprepande av detta. För min del vill jag säga mot herr Hallén, att jag tror, att vad som nu sticker fram här från högern — det frejdiga mod, med vilket högern här går fram — visar att det hade varit mycket bättre för arbetarklassen, om just *den* poängen icke så starkt hade framhävts i valrörelsen från det högersocialistiska partiet. Jag tror fastmera på att det varit bättre för arbetarna, om de gamla tonerna, som förut hava kommit från socialdemokraterna, att vi äro nödsakade, vi som kämpa för arbetarklassen, att använda oss både av parlamentariska och eventuellt i en svår situation även av utomparlamentariska krafter. Jag tror för min del, att, om detta hade hävdats på kraftigare sätt under valrörelsen och under senare tider av det högersocialistiska partiet, skulle det hava förskaffat sig en större respekt, och jag tror det hade varit ägnat att i högre grad motarbeta att en sådan reaktion som denna nu kommer fram.

Jag vill alltså göra den erinran mot herr Halléns anförande, men jag vill även säga några ord med anledning av herr Lindmans anförande. Då jag hörde herr Lindmans anförande, kom jag att tänka på ett samtal, som jag hade med en person, en mycket ettrig högerman, en av mina goda vänner, inom parentes sagt, i privatlivet. Den mannen hade naturligtvis läst i tidningarna herr Lindmans anföranden och kom till mig en dag och talade och sade så här: Herre gud, vilket elände vi hava i detta land, nationalförmögenheten minskas och nationalvälmågan sjunker. Det blir sämre och sämre på grund av denna eländiga åttatimmarsdag, och därför måste vi naturligtvis upphäva den lagen och därmed hjälpa arbetarklassen och hela landet. Då frågade jag mannen: men hur många arbetstimmar har du då? — Ja, jag har sex timmars arbetstid. — Men skulle det då icke ligga närmare till hands, att du utökar din arbetstid, än att påyrka att de, som i alla fall hava åtta timmar, skola öka den, om du nu vill medverka till nationalvälmågans ökande? Jag vill säga, att på det svaret blev mannen svaret skyldig. Jag måste också ställa den frå-

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

gan till herr Lindman: Skulle det icke vara lämpligast att agitera för och väcka motion om och medverka till, att dessa stora massor av människor, som stå bakom herr Lindman och som hava sex, fem, fyra, tre timmars arbetstid, ja kanske ingen arbetstid alls, i första hand uppförde sig för att åstadkomma ett höjande av nationalväl-mågan. Det borde väl ligga närmare till än att höja arbetstiden för dessa, som dock hava åtta timmars arbetsdag.

I övrigt skall jag be att få säga även några ord till herr Norman. Herr Norman betonade mycket starkt, att det finns en oerhört stor mängd av arbetarklassen, som är emot denna lagstiftning, som är trött på den lagen, och som vill hava bort den. Mot detta uttalande skulle jag vilja erinra därom, att just i dag, har det berättats mig, — jag vet det alldeles bestämt för övrigt — har landsorganisationens representantskap varit samlat. Detta landsorganisationens representantskap omfattar den stora massan av landets organiserade arbetare — det omfattar väl omkring 280,000 människor av arbetarklassen — och detta landsorganisationens representantskap har enhälligt utan diskussion antagit ett uttalande, i vilket det energiskt protesterar emot herr Lindmans försök att upphäva åttatimmarsslagen. Jag tror för min del, att det är en upplysning, som bör lämnas här i detta sammanhang som ett svar på herr Norman's oerhört ovederhäftiga påstående om att arbetarklassen nu i så stor utsträckning är benägen att gå med på att taga bort åttatimmarsslagen.

För min del tror jag nu i alla fall, att om nu mot förmodan det skulle inträffa, att denna åttatimmarsslag bleve borttagen, arbetarklassen då i alla fall skall stå så solidarisk, att den genom sina organisationer och på annat sätt skall veta att försvara sig mot de angrepp, som göras från de borgerliga partierna. Jag tror också för övrigt, att det skall visa sig möjligt för denna arbetarklass att även beivra sådana angrepp mot deras rörelsefrihet, som nu kommer från herr Edén och herr Kvarnzelius och från det liberala partiet.

Slutligen vill jag påpeka i det sammanhanget, eftersom jag är inne på liberalismen och dess ställning nu för tiden, att vi vänster-socialister, som så ofta betonat, att arbetarklassen och högersocialdemokratien icke skola förvänta sig något vidare av liberalismen, att genom det som nu inträffat hava vi fått alltför rätt med avseende på våra spådomar. Det finns ett gammalt ordspråk, som heter: »förliten eder icke på furstar». Jag tror man kunde översätta detta i detta fall med: »arbetare här i landet, förliten eder icke på liberalerna.» För min del tror jag, att vad som nu inträffat kommer att bliva en händelse, som definitivt spränger bryggan mellan de två förut samverkande partierna, och jag tror för min del att det kan vara lika bra för arbetarklassen för framtiden.

Herr Norman: Herr vice talman, mina herrar! Gentemot den siste ärade talaren vill jag säga, då han vill påstå att mitt tal om arbetarnas uppfattning om åttatimmarsslagen var oerhört ovederhäftigt, att jag tror, att litet var, som sökt taga reda på uppfattningen i landet i den saken, är tämligen på det klara med, att min er-

inran om den uppfattningen är fullkomligt riktig. Herr Hage vill som bevis på ovederhöftigheten av mitt påstående andraga det förhållandet, att landsorganisationens representantskap i dag har uttalat en protest emot den motion, som vi nu äro i färd med att remittera här. Ja, skulle det vara att vänta annat från landsorganisationens representantskap? Skulle den desavouera sig själv och sin tidigare ståndpunkt och den socialdemokratiska riksdagsgruppen och partiledarna och alla andra? Är det någon människa, som väntat något dylikt? Det är något, som är så otänkbart, att jag icke vet vad man skulle taga fram som kunde anses lika otänkbart — en ståndpunkt, som officiellt har existerat i 30 år, som varit en stående predikotext vid alla första-majdemonstrationer, och som varit en av de främsta programpunkterna på socialisternas program. Skulle den utan vidare nu av ett i dag sammanträdande landsorganisationens representantskap underkännas? Det där beviset duger icke alls, herr Hage! Jag bryr mig icke alls om vad landsorganisationens representantskap säger, jag har vädjat till uppfattningen i landet bland stora arbetarskaror, hos vilka det verkligen förefinnes ett starkt missnöje med denna lagstiftning, och det missnöjet känner nog herr Hage också till och för övrigt envar av de socialdemokratiska representanterna i denna kammare. Ingen iärer hava kunnat undgå, icke ens herr Engberg, att få reda på den saken.

Emellertid begärde jag icke ordet för att säga detta, utan jag begärde ordet därför att herr Hallén ville påstå, att jag hade vantolkat ett tidigare yttrande, det om tvångshotet. Det fanns i herr Brantings yttrande, denna erinran, som så många gånger tidigare framförts, erinran om våldshot och våldshandlingar och att man skulle taga itu med hårdhandskarna och allt det där. Och till yttermera visso skall jag lägga herr Hallén på hjärtat ett yttrande nyss av herr Thorsson. Han yttrade nämligen enligt den ordagranna anteckning jag har här: »När högern vill på allvar förverkliga sina reaktionära tendenser, då är ej längre lugnt i detta land.» Låg det icke hot däri? När vill högern på allvar förverkliga sina reaktionära tendenser? I den motion, som här föreligger till remiss, och vari påyrkas en suspension eller ett uppskjutande tills vidare av åttatimarslagens ikraftträdande, så hava vi här försökt förverkliga våra »reaktionära tendenser» — ergo, nu tar lugnet slut i landet. Ligger icke i detta ett våldshot? Den som vill förneka detta måste känna med sig någonting av att våldshotet tillkommit litet av förhastande och icke passar in riktigt bra, utan kan medföra obehagliga verkningar. Jag vill fastslå, att våldshotet framkommit och jag nedlägger min protest däremot. Jag kan till detta lägga vad jag tidigare sagt under liknande omständigheter, att det kanske är litet olämpligt att slå på trumman om våldshot från herrarnas sida. Kommer man och försöker på allvar förverkliga våldshotet och ställa till oro i landet, så kan det hända, att det kommer svar från annat håll, ett svar, som sätter hela landet i gungning, och som alla önska icke måtte inträffa, men som otvivelaktigt framkallas, om herrarna söka framgå på sådana vägar. Det är icke endast socialdemokraternas uppagiterade ska-

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

Vid remiss
av motionen
nr 117.
(Forts.)

ror, som bestämma i detta land. Vi andra, som icke vilja gå på dessa linjer, anse oss hava lika mycket att säga till om, och vilja herrarna ställa till spektakel, så kan det finnas andra, som vilja svara uppå detta med att be er vara så lugna som möjligt.

Herr Lindman: Herr vice talman! Vi måste ändock, när vi ta och undersöka litet vad det är vi talat om här, komma till den uppfattningen, att det är rätt besynnerligt att man vid remissen av en motion kan få tala på detta sätt om allt som förekommer. Mina herrar! Vi erinrades vid riksdagens början av talmannen i denna kammare, och jag tror även av talmannen i första kammaren om, att nu skulle vi arbeta, så att vi icke behövde förlänga riksdagen, och av dessa yttranden fick jag åtminstone den uppfattningen, att man skulle försöka göra en viss begränsning, ett visst våld på sig själv och icke låta debatterna bliva alltför långa. Så kommer nu denna debatt, där vi tillåtas att tala om precis allting. Här är en förteckning på motioner på föredragningslistan, som går på fyra, ja sex och en halv sidor. Det skulle t. ex. nu kunna falla mig in — och herr talmannen skulle givetvis icke kunna hindra mig därifrån — att tala om motionen nr 144 eller motionen nr 166 med flera och tala om allt som jag har att säga om dem! Jag kan ej hjälpa, att jag tycker att vi med detta kommit in på en väg, som icke är att uppmuntra.

Så fingo vi sedermera i debatten höra, hur t. ex. herr Hansson i Stockholm talade om förhållandena på det ena eller andra stället. Man skulle då också kunna börja på och tala om hur arbetstiden är ordnad och hur arbetarna ha det ställt på tidningen Socialdemokraten, för att icke tala om hur var och en av oss 230 medlemmar, som eventuellt har eller är arbetare, har det ställt. Jag kan icke följa med på något sådant, jag fortsätter icke resonemanget på sådana vägar. Jag vill endast till slut säga ett ord med anledning av vad herr Hallén yttrade.

I sitt yttrande gjorde herr Branting det uttalandet: Om ni från högern och — som han tillät sig säga — även delvis från annat borgerligt håll komma med det och det reaktionära förslaget, kan det bli svårt att hindra, att den arbetande klassen söker sig fram på andra vägar än de fullt lagliga. När det uttalandet gjordes, var det någon — jag tror det var jag själv — som tyckte, att det var ett visst hot, som låg däri. Ja, men — säger herr Hallén då — det är fullkomlig missuppfattning av vad herr Branting sagt. Ty därför att man säger, att en fara kan inträffa, är det ej sagt, att man vill, att den skall inträffa. Det kan ju vara så, men ingen, tror jag, som vill bedöma innebörden av de sista orden, som fälldes av herr Branting, kan finna i det och läsa ur det något annat än att de voro avsedda att hava en suggererande verkan på de massor, till vilka de tydligen voro riktade. De voro icke riktade till oss.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt att överlämna ifrågavarande motion jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandena till behandling av lagutskott.

Slutligen föredrogos övriga på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

- nr 118, av herr *Lindman m. fl.*;
- nr 119, av herr *Olsson* i Blädinge;
- nr 120, av herr *Granath*;
- nr 121, av herr *Edén, m. fl.*; och
- nr 122, av herr *Olsson* i Golvvasta;

till kammararens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 123, av herr *Johansson* i Uppmälby;

till behandling av lagutskott motionen nr 124 av herr *Lövgren* i Nyborg;

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 125, av herr *Hederstierna*;
- nr 126, av herr *Lindman m. fl.*;
- nr 127, av herr *Lübeck m. fl.*;
- nr 128, av herr *Fjellman m. fl.*; och
- nr 129, av herr *Edén m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 130 av herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 131, av herr *Starbäck*;
- nr 132, av herr *Olsson* i Rösta *m. fl.*;
- nr 133, av herr *Hage m. fl.*;
- nr 134, av herr *Holmner m. fl.*;
- nr 135, av herr *Falk*; och
- nr 136, av herr *Alexandersson m. fl.*;

till kammararens andra tillfälliga utskott motionen nr 137, av herr *Lindman m. fl.*;

till kammararens femte tillfälliga utskott motionen nr 138 av herr *Fjellman*;

till kammararens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 139, av herr *Olsson* i Mora;

till kammararens första tillfälliga utskott motionen nr 140 av herr *Pehrsson* i Göteborg *m. fl.*;

till kammararens femte tillfälliga utskott motionen nr 141, av herr *Jonsson* i Mörkhult;

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

nr 142, av herr *Sehlin*; och

nr 143, av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 144, av herr *Paulsen*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 145, av herr *Gustafson* i Stockholm;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 146, av herr *Nylander*;

till statsutskottet motionerna:

nr 147, av herr *Lovén m. fl.*;

nr 148, av herr *Thore*;

nr 149, av herr *Bergström* i Högsön *m. fl.*;

nr 150, av herr *Wikström m. fl.*;

nr 151, av herrar *Hederstierna* och *Löfgren* i Stockholm;

nr 152 och 153, av herr *Eriksson* i Grängesberg; och

nr 154—156, av herr *Hage m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 157, av herr *Hage m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 158, av herr *Björk*;

nr 159 och 160, av herr *Jönsson* i Fridhill;

nr 161, av herr *Svensson* i Betingetorp;

nr 162, av herr *Hellberg m. fl.*;

nr 163, av herr *Johansson* i Edsbyn;

nr 164, av herr *Broander m. fl.*; och

nr 165—173, av herr *Sävström m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 174, av herr *Erlansson*;

nr 175, av herr *Johansson* i Bro;

nr 176, av herr *Clemedtson m. fl.*;

nr 177, av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*;

nr 178, av herr *Bergström* i Bäckland; och

nr 179, av herr *Hansson* i Trollhättan *m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 180 och 181, av herr *Lindman m. fl.*;

nr 182, av herr *P. S. Hedlund* i Östersund *m. fl.*;

nr 183, av herr *Ericson* i Obergåsa *m. fl.*;

nr 184, av herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*;
nr 185, av herr *Lithander*;
nr 186, av herr *Lithander m. fl.*;
nr 187, av herr *Nilsson* i Landeryd *m. fl.*;
nr 188, av herr *Andersson* i Storegården *m. fl.*;
nr 189, av herr *Jönsson* i Fridhill;
nr 190, av herr *Jönsson* i Fridhill *m. fl.*;
nr 191, av herr *Höglund*;
nr 192, av herr *Hamrin*;
nr 193, av herr *Broander m. fl.*; samt
nr 194 och 195, av herr *Jonsson* i Hökhult *m. fl.*;

till bankoutskottet motionerna:

nr 196, av herr *Branting*;
nr 197, av herr *Magnusson* i Skövde;
nr 198, av herr *Kloo*;
nr 199, av herr *Wikström*;
nr 200, av herr *Kant*;
nr 201, av herrar *Kant* och *Johansson* i Brånalt; samt
nr 202, av herr *Jensen*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 203, av herr *Svedberg*;
nr 204, av herr *Westman m. fl.*;
nr 205, av herr *Lithander*;
nr 206 och 207, av herr *Björkman* i Norrköping *m. fl.*;
nr 208, av herr *Vennerström*; och
nr 209, av herr *Kant*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 210, av herr *Thore*;
nr 211, av herr *Ericsson* i Arboga;

till behandling av lagutskott motionen nr 212 av herr *Ericsson*
i Arboga;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 213, av herr *Vennerström*;
nr 214, av herr *Lundström m. fl.*;
nr 215, av herr *Holmner*;
nr 216, av herr *Jönsson* i Fridhill *m. fl.*;
nr 217, av herr *Poppius m. fl.*; och
nr 218, av herrar *Norman* och *Gustafson* i Kasenberg;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 219 av herr
Olsson i Ramsta *m. fl.*;

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 7.

till bankoutskottet motionen nr 220, av herr *Ericson* i Öberga *m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 221, av herr *Magnusson* i Skövde;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 222, av herrar *Thore* och *Olsson* i Kullenbergstorp;

till behandling av lagutskott motionen nr 223, av herr *Vennerström m. fl.*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 224, av herr *Vennerström*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 225, av herr *Johansson* i Brånalt; samt

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 226, av herr *Bergström* i Bäckland.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 1—4.

§ 5.

Herr vice talmannen gav härpå ordet till

Herr *Leander*, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Som kammaren torde finna av en anmärkning, som förekommer i konstitutionsutskottets memorial, är en av de punkter, som finnas i memorialet, nämligen punkten 16, beroende på att ett annat lagförslag först blivit av riksdagen prövat. Denna punkt förutsätter nämligen en lag angående val för upprättande av förslag till besättning av borgmästaretjänster i stad och rådmans- och magistratsekreterarebefattningen i Stockholm. Ett dylikt lagförslag har nyss i en av de avlämnade kungl. propositionerna framkommit.

Emellertid är kammaren icke i tillfälle att nu fatta avgörande beslut i denna punkt, och jag ber därför, herr vice talman, att få hemställa, att kammaren ville besluta:

att det under punkten 16 i konstitutionsutskottets memorial nr 4 intagna förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om val av borgmästare i städer med magistrat samt av rådmän och magistratsekreterare i Stockholm.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Sundling*, nr 227, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om bättre kontroll över automobilhastigheten å allmän väg på landet m. m.;

herr *Larsson* i Sjötorp, nr 228, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av offentlig fastighets- och hyresförmedling;

herrar *Jönsson* i Fridhill och *Pehrsson* i Bramstorp, nr 229, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ett effektivare utkrävande från försumliga skattskyldiga av påförda utskylder; och

herrar *Hallén* och *Hansson* i Gårda, nr 230, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppdelning av kronouppbörderna på flera terminer.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 7.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 21 januari 1921.

S. D. På därom gjord ansökning entledigades kammarrättsnotarien N. J. Bagge från sin anställning såsom kanslist hos kammaren; och förordnades till kanslist i hans ställe e. o. tjänstemannen hos Stockholms stads brandförsäkringskontor E. A. Romare.

Som ovan.

In fidem
Per Cronvall.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Föredrogs en av herr *Rehn* ingiven ansökning att för deltagande i vissa av lappkommittén anordnade sammanträden med lapparna och den bofasta befolkningen inom Norrbottens södra lappfogdedistrikt erhålla ledighet från riksdagsgöromålen under 18 dagar från och med

den 1 instundande februari; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

Vidare beviljades ledighet åt

herr	<i>Gustafson</i>	i Kasenberg	under 4 dagar	fr. o. m. den	26 jan.,	
»	<i>Wikström</i>		10	»	» 25	»
»	<i>Leffler</i>		7	»	» 27	»
»	<i>Andersson</i>	i Milsmaden	7	»	» 28	»
»	<i>Holmner</i>		10	»	» 29	»
»	<i>Jönsson</i>	i Boa	4	»	» 26	»
»	<i>Corneliusson</i>		4	»	» 25	»
»	<i>Olsson</i>	i Gävle	5	»	» 27	» och
»	<i>Falk</i>		6	»	» 28	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6,16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.